Чому пишуться відверті есеї? Відповідь найлегше винести за межі раціонального: пишуться — і все. Пишуться, бо полегшують душу. Французька письменниця Анні Ерно, яка пише тільки глибоко особистісні монологічні романи-відвертості, взяла за епіграф до одного зі своїх останніх романів слова Жана Жене: "Ми пишемо про себе, коли нас зрадили всі, коли більш нічого не залишається". Людина, яка не є літератором, в такому стані, бува, веде щоденник. А письменник, бува, напише есей. Психологи дають рекомендації, як вести щоденник, щоб він мав психотерапевтичний ефект і для того, хто пише, і для того, хто все це одного дня читатиме. Але есей, навіть дуже відвертий, — не інтимний щоденник. Щоденник — це приватна писанина для друзів, родичів, а також для себе по кількох роках. Інша річ, що літературні твори іноді стилізуються під щоденники. А есей пишеться з претензією на літературу, тобто, за визначенням, орієнтований на якомога ширше коло читачів. Отже, чому саме есеї, а не новели чи романи? Те саме, про що кричить, стогне або іронічно хихикає відвертий есей, може бути подано не через інтригуючий монолог, а через традиційний літературний текст — і нехай хтось ламає собі голову, що є автобіографічним, а що нафантазовано.

Але буває такий стан, коли гострота задуму, на думку автора, сягає того рівня напруги, коли текст неодмінно має бути проговорений від першої особи. Це було, було насправді, і було не з вигаданими особами літературного тексту, а саме зі мною, чиє ім’я зазначено на обкладинці. Про це говорити нібито соромно, я зізнаюся в жахливих речах, я не жалію нікого, і насамперед себе, але я маю розповісти про це всім вам, знайомим і незнайомим, хоч би світ завалився… хоча все це підриває підвалини… хоча це обурює та дратує багатьох.

Друга причина, чому саме есеї, криється, певне, в моді, в духові часу. Коли Жан-Жак Руссо писав свою знамениту сповідь, усі, хто вміли писати, сповідалися, як ненормальні.

Принаймні чоловіки. І тепер пішла мода на відвертість, яка іноді набуває відверто шизофренічних рис. Зухвала публічність приватного стала однією з ознак культури інформаційної доби. З одного боку, світ літератури — не світ акторів чи поп-зірок із їхньою епатажною відвертістю. Нібито не той жанр. Одначе поведінка отого найпопулярнішого в масах прошарку мистецької еліти прямо чи опосередковано впливає на всіх. Плюс численні телешоу, де нічим не знамениті люди відверто відповідають на найризикованіші запитання телеведучих, розповідаючи про те, про що загалом мовчать. Така культурна настанова мимоволі формує і літературу. Наскільки есеїстична відвертість — або відвертий есей — належатиме до справжньої літератури, певне, залежить від смаку того, хто вирішив відкриватися в письмовій формі перед тими, хто полюбляє почитати. І першопричиною має бути справжній драматизм, справжній великий конфлікт із тими, хто поряд, або з тими, хто далеко, з усталеними нормами або з собою. У літературі, на відміну від бульварної журналістики, не може превалювати свідоме чи несвідоме бажання шокувати маси і привертати до себе увагу. І третя причина, чому саме есеї. У тексті взято сповідальний регістр, особливо чутливий до фальшу. І фальшу нібито нема. Так усе й було. Ширше чи вужче, залежно від ситуації, коло читачів впізнає відомі події, з ймовірністю вгадує імена. І вірить тим подіям, про які не відали, лише здогадувались. Он як воно, виявляється, було насправді! Нібито й не тримали свічки, а про все довідалися. У рамках відвертих есеїв дуже легко маніпулювати подіями, переставляти акценти, опускати важливе для цього контексту як несуттєве. Себто, власне, брехати. Створюючи і для сучасників, і для нащадків, якщо таки буде діло до нас, дещо спотворений, але нібито неспростовний власний імідж. У рамках сповіді найнадійніше моделюється невідповідність істині. Можливо, це — чи не головна причина, чому саме есеї.

Принаймні чоловіки. І тепер пішла мода на відвертість, яка іноді набуває відверто шизофренічних рис. Зухвала публічність приватного стала однією з ознак культури інформаційної доби. З одного боку, світ літератури — не світ акторів чи поп-зірок із їхньою епатажною

відвертістю. Нібито не той жанр. Одначе поведінка отого найпопулярнішого в масах прошарку мистецької еліти прямо чи опосередковано впливає на всіх. Плюс численні телешоу, де нічим не знаме ниті люди відверто відповідають на найризикованіші запитання телеведучих, розповідаючи про те, про що загалом мовчать. Така культурна настанова мимоволі формує і літературу. Наскільки есеїстична відвертість — або відвертий есей — належатиме до справжньої літератури, певне, залежить від смаку того, хто вирішив відкриватися в письмовій формі перед тими, хто полюбляє почитати. І першопричиною має бути справжній драматизм, справжній великий конфлікт із тими, хто поряд, або з тими, хто далеко, з усталеними нормами або з собою. У літературі, на відміну від бульварної журналістики, не може превалювати свідоме чи несвідоме бажання шокувати маси і привертати до себе увагу. І третя причина, чому саме есеї. У тексті взято сповідальний регістр, особливо чутливий до фальшу. І фальшу ні бито нема. Так усе й було. Ширше чи вужче, залежно від ситуації, коло читачів впізнає відомі події, з ймовір ністю вгадує імена. І вірить тим подіям, про які не відали, лише здогадувались. Он як воно, виявляється, було насправді! Нібито й не тримали свічки, а про все довідалися. У рамках відвертих есеїв дуже легко маніпулювати подіями, переставляти акценти, опускати важливе для цього контексту як несуттєве. Себто, власне, брехати. Створюючи і для сучасників, і для нащадків, якщо таки буде діло до нас, дещо спотворений, але нібито неспростовний власний імідж. У рамках сповіді найнадійніше моделюється невідповідність істині. Можливо, це — чи не головна причина, чому саме есеї.